

ADAT- ÉS TITOKVÉDELEMRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOK, TITOKTARTÁSI SZABÁLYOK, FOGVATARTOTTAK ADATAINAK KEZELÉSE

Információs alapjogok

Az Alaptörvény VI. cikke mindenki számára biztosítja a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot.

Az **információs önrendelkezési jog** az Alkotmánybíróság határozata szerint az egyén „azon joga, hogy alapvetően maga döntsön személyes adatainak kiszolgáltatásáról és felhasználásáról.” Az információs önrendelkezési jog a személyes adatok védelmét biztosítja.

Az **információszabadság** jelentése az, hogy a közérdekű adatok, vagyis az állami, önkormányzati vagy más közfeladatot ellátó szervek birtokában lévő adatok szabadok, hozzáférhetők, nyilvánosak.

Az információs önrendelkezés és az információszabadság történetileg is összefügg egymással. Az igazgatás által felhalmozott adattömeget a törvényhozás számára elérhetővé kellett tenni. A közérdekű adatok nyilvánosságához fűződő társadalmi érdek, ütközésbe került a személyes adatok védelméhez fűződő joggal.

Az adatvédelmi és információszabadság-jog a két, információs alapjog. Ezek biztosítják, hogy **az egyén az állam és más adatkezelők számára alapvetően átláthatatlan, míg az állam a polgárai számára transzparens legyen.** Ezen az irányelv megvalósulását tűzte ki célul a 2012 januárjától hatályba lépett, **2011. évi CXII. törvény az „információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról”** (továbbiakban adatvédelmi törvény).

ADATVÉDELEM Alapvető fogalmak

A fentebb tárgyalt irányelv egyik alapvető eleme az egyén személyes és egyéb adatainak védelme, melyet az adatvédelmi törvény az adatkezelés, adatvédelem cím alatt tárgyal. Ismerkedjünk meg az adatvédelem alapvető fogalmaival:

közérdekű adat: *az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől, így különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó*

jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat; (2011. évi CXII. törvény 3.§)

***személyes adat:** az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés; (2011. évi CXII. törvény 3.§)*

különleges adat:

a) a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat,

b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adat; (2011. évi CXII. törvény 3.§)

Az adatkezelés alapelvei, általános szabályai

A személyes adatok védelméhez való jog az Alaptörvényben meghatározott alapjog, azonban közérdekből, szükséges és arányos módon ez a jog is korlátozható, ehhez azonban törvényi rendelkezésre van szükség:

A 2011. évi CXII. törvény alapján a személyes adatok védelmének alapvető jellegű rendelkezései:

- **a személyes adatok kezelésének legfontosabb előírása, hogy személyes adat kezelésére az érintett hozzájárulásának hiányában csak törvényi felhatalmazás alapján van lehetőség.**
- hogy az adatkezelés célját és feltételeit, a kezelendő adatok körét, **a megismerhetőség feltételeit**, az adatkezelés időtartamát, valamint az adatkezelő személyét az adatkezelést elrendelő **törvényben kell meghatározni;**
- a **célhoz kötöttség** alapelve szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak;
- **csak olyan személyes adat kezelhető**, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, **a cél elérésére alkalmas**, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Közérdekű adatokra vonatkozó szabályozás

Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot – az e törvényben meghatározott kivételekkel – erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse.

Közérdekű adat nyilvánosságra hozásával kapcsolatos korlátozások

A közérdekű nem ismerhető meg, ha az törvény szerinti minősített adat.

A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot – az adatfajták meghatározásával – törvény **korlátozhatja**:

- a) honvédelmi érdekből;
- b) nemzetbiztonsági érdekből;
- c) bűncselekmények üldözése vagy megelőzése érdekében;
- d) környezet- vagy természetvédelmi érdekből;
- e) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- f) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra tekintettel;
- g) bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel;
- h) a szellemi tulajdonhoz fűződő jogra tekintettel

A rendőrségi adatkezelés fő szabályai

Az adatkezeléshez szükséges törvényi felhatalmazás követelményével összhangban az 1994. évi XXXIV. tv. (továbbiakban Rtv.) a rendőrségi adatkezelés és adatfeldolgozás általános szabályai cím alatt rögzíti a Rendőrség által feladatainak ellátása során kezelhető adatokat. Ennek megfelelően a Rendőrség

- bűnmegelőzési, bűnüldözési
- rendészeti,
- határrendészeti feladatainak ellátásához szükséges adatokat,
- az általa lefolytatott közigazgatási eljárásban részt vevők személyes adatait,
- a segélyhívások fogadása keretében megismert személyes adatokat, valamint
- a körözési eljárás lefolytatásához szükséges adatokat.

A rendőrségi adatok kezelésének célja

- a bűnüldözés,
- a bűnmegelőzés, valamint
- a közrend,
- a közbiztonság és
- az államhatár rendjének,
- az érintett és mások jogainak, biztonságának és tulajdonának védelme.

A rendőrségi adatkezelés – a célhoz kötöttség alapelvével összhangban – a Rendőrség jogszabályban meghatározott feladatainak ellátása céljából, az ahhoz szükséges esetekben és mértékben lehetséges. Ebből az is következik, hogy a feladat- és hatáskör gyakorlása érdekében az adatokhoz történő hozzáférésre jogosult személy saját céljai érdekében nem használhatja fel az adatokat.

Ellenőrző kérdések:

Sorolja fel és ismertesse az információs alapjogokat!

Ismertesse az adatkezelés alapelveit!

ÜGYKEZELÉSSSEL KAPCSOLATOS FONTOSABB FOGALMAK

A rendvédelmi szervek hatékony működéséhez elengedhetetlen, hogy ügy- és iratkezelése az ügyiratok teljes életútját nyomonkövesse. Ezen szervekre hatalmas iratforgalom jellemző. Éppen ezért alapelvárás, hogy valamennyi szerv iratait szakszerűen, rendszerezetten kezelje.

Az ügykezelés jelentőségét mutatja, hogy a közigazgatási szerveknek iratkezelési rendszerük kialakításánál és működtetésénél számos jogszabály rendelkezését figyelembe kell venniük. Hazánkban jelenleg a hatályos jogi szabályozás törvényi szinten határozza meg az ügykezelésre vonatkozó alapvető fogalmakat, már az ügykezelés egyik alap elemét az iratot is több – különböző jogszabály által definiált – fajtára osztja. Ismerkedjünk meg ezekkel:

1995. évi LXVI. „a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről” (továbbiakban levéltári törvény) szóló törvény alapján

Irat : *valamely szerv működése vagy személy tevékenysége során keletkezett vagy hozzá érkezett, egy egységként kezelendő rögzített információ, adategyüttes, amely megjelenhet papíron, mikrofilmen, mágneses, elektronikus vagy bármilyen más adathordozón; tartalma lehet szöveg, adat, grafikon, hang, kép, mozgókép vagy bármely más formában lévő információ vagy ezek kombinációja;*

Közirat: *a keletkezés idejétől és az őrzés helyétől függetlenül minden olyan irat, amely a közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozik vagy tartozott.*

Magánirat: *a nem közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozó, valamint a természetes személyek tulajdonában lévő irat.*

Azt, hogy az egyes szervek, intézmények tevékenységük során melyik iratfajta használják, és azt hogyan kell kezelniük azt az iratok kezelésére, védelmére vonatkozó jogszabályok határozzák meg.

Most, hogy tisztáztuk az irat fogalmát és fajtáit nézzünk meg a kezelésükre vonatkozó néhány alap fogalmat:

közfeladatot ellátó szerv: *az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv és személy;*(Pl: Rendőrség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal)

iratkezelés: *az irat készítését, nyilvántartását, rendszerezését és a selejtezhetőség szempontjából történő válogatását, segédletekkel való ellátását, szakszerű és biztonságos megőrzését, használatra bocsátását, selejtezését, illetve levéltárba adását együttesen magába foglaló tevékenység;*

Az iratkezelés tehát az ügyvitel egyes munkamozzanatait köti össze, ezáltal segítve az ügyintézést. Az iratkezelés rendeltetése, hogy gyorsan és pontosan juttassa el az iratokat az ügyintézőkhöz, és biztosítsa az iratok megőrzését, tárolását, gyors, pontos visszakeresését.

ügyintéző: *az ügy intézésére kijelölt személy, az ügy előadója, aki az ügyet döntésre előkészíti;*

ügyirat: *egy ügyben keletkezett valamennyi irat;*

A közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek intézésének áttekinthetősége érdekében az azonos ügyre – egy tárgyra – vonatkozó iratokat egy irategységként, ügyiratként kezeli.

ügykezelő: *iratkezelési feladatokat végző személy;*

IRATOK VÉDELMEVEL KAPCSOLATOS SZABÁLYOK

Alapvető elvárás az iratok kezelésével kapcsolatos rendszerek kialakításánál az iratok és így a benne foglalt adatok, információk megfelelő védelme.

Törvényi előírás, hogy azon szervezetek melyek munkavégzésük során a törvényben meghatározott iratokat felhasználják, kötelesek az ezzel kapcsolatos tevékenységüket úgynevezett: ügykezelési vagy iratkezelési szabályzatban szabályozni. Az ilyen „belső” szabályzatoknak meg kell felelnie az előzőekben már tárgyalt állampolgári alapjogok - információs és személyes adatok - védelmére vonatkozó törvényi szabályzásnak.

Iratkezelés szempontjai

A levéltári törvény a megfogalmazott célok eléréséhez felhatalmazta a kormányt, hogy rendeletben határozza meg a közigazgatási szervek iratkezelésére vonatkozó általános követelményeket. Ennek megfelelően a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének **általános követelményeiről** szóló 335/2005. (XII.29.) kormányrendelet (továbbiakban kormányrendelet) rögzíti:

- a közigazgatási szervek által készített egyedi iratkezelési szabályzatok jóváhagyásának rendjét,
- a köziratok tárgyi alapú rendszerezésének és megőrzési idők szerinti csoportosításának alapjául szolgáló irattári tervek elkészítésének és alkalmazásának szabályait,
- a köziratok nyilvántartásával, az iratforgalom dokumentálásával, és az iratkezelés megszervezésével kapcsolatos alapelveket, valamint
- a papíralapú és az elektronikus iratokat is tartalmazó ügyiratok egységének megőrzését, kezelhetőségét és használhatóságát biztosító követelményeket.

Továbbá a kormányrendelet az iratkezelés szervezeti rendjének kialakítására vonatkozóan **kötelező szempontokat** határoz meg. Előírja, hogy az iratkezelést úgy kell megszervezni, hogy a szervhez érkezett, ott keletkező, illetve onnan továbbított irat:

- 6. §^d** *A közfeladatot ellátó szervek iratkezelését úgy kell megszervezni, hogy:*
- a) a szervhez érkezett, ott keletkező, illetve onnan továbbított **irat azonosítható, fellelési helye, útja követhető, ellenőrizhető és visszakereshető legyen;***
 - b) az **irat tartalma csak az arra jogosult számára legyen megismerhető;***
 - c) az irat kezeléséért **fennálló személyi felelősség egyértelműen megállapítható legyen;***
 - d) az irat szakszerű kezeléséhez, nyilvántartásához, kézbesítéséhez, védelméhez **szükséges személyi, tárgyi, technikai feltételek biztosítottak legyenek;***
 - e) a beérkezett és továbbított **iratok megváltoztathatatlansága biztosított legyen;***
 - f) a rendszeres selejtezés elvégzésével az irattári iratanyag **felesleges felhalmozódása megelőzhető, a maradandó értékű iratok megőrzése biztosított legyen;***

g) az ügyintézéshez, a döntések előkészítéséhez, a szervezet rendeltetésszerű működéséhez megfelelő támogatást biztosítson.

Összefoglalva, a fenti jogszabály alapján tehát **az iratok kezelése során biztosítani kell:**

- Írat útja, ellenőrizhető, követhető, visszakereshető legyen
- Tartalmát csak az arra jogosult ismerheti meg
- Kizárni az illetéktelenek hozzáférését.
- Jogosulatlan megváltoztatást,
- Jogosulatlan továbbítást,
- Jogosulatlan nyilvánosságra hozatalt,
- Jogosulatlan törlést,
- Rendszeres évenkénti selejtezés felesleges irat felhalmozódás mellőzése érdekében.(pl.: elévülés)
- Jogosulatlan megsemmisítést, valamint a megsemmisülés és a sérülést.
- Elektronikus iratkezelésnél megfelelő a jogszabályban előírt szoftver használat
- Elektronikus iratkezelésnél az előírt nyilvántartások vezetése

valamint további cél, hogy ügykezelés rendszerét átláthatóan ésszerűen kell kialakítani, azért, hogy

- > Az iratok keletkezéséért,
- > Nyilvántartásáért,
- > Továbbításáért,
- > Fellelhetőségének helyét,
- > Irrattal rendelkezését,
- > Biztonságos kezeléséért, őrzéséért,

felelős személy(ek) egyértelműen megállapíthatóak legyenek. Az irat „mozgás” pontosan nyomon követhető legyen.

A közfeladatot ellátó szerv vezetője felelős az adott szerv iratkezelési rendszerének működéséért, ily módon az iratkezelési szabályzatban foglaltak végrehajtásáért, a szervezeti, működési és ügyrendi szabályok, az informatikai eszközök és eljárások, valamint az irattári tervek és iratkezelési előírások összhangjáért.

Az ő felelőssége továbbá, hogy az iratok szakszerű és biztonságos kezelésének, megőrzésének tárgyi, technikai és személyi feltételei biztosítottak legyenek. A szerv vezetője határozza meg – a szervezeti és működési szabályzatban – az iratkezelés szervezeti rendjét, az iratkezelésre, valamint az azzal összefüggő tevékenységekre vonatkozó feladat- és hatásköröket, továbbá kijelöli az iratkezelés felügyeletét ellátó vezetőt.

Iratok védelme

Az iratok alapvető szintű védelmén kívül, - a fent ismertetett szabályozás alapján - minden közfeladatot ellátó szervezet iratkezelési szabályzatának külön is szabályozni kell az iratok védelmét az adott szervezethez vonatkozó specialitások figyelembe vételével.

66. § (1) Az iratokkal és az azok kezeléséhez alkalmazott elektronikus adathordozókkal kapcsolatban minden esetben rendelkezni kell a szükséges védelmi intézkedésekről, beleértve a vírusvédelmet és a kéretlen elektronikus üzenetek elleni védekezést is. Biztosítani kell az illetéktelen hozzáférés megakadályozását mind a papíralapú, mind az elektronikus adathordozó esetében.

(2) A közfeladatot ellátó szervek alkalmazottai csak azokhoz az – akár papíralapú, akár elektronikus adathordozón tárolt – iratokhoz, illetőleg adatokhoz férhetnek hozzá, amelyekre munkakörük ellátásához szükségük van, vagy amelyre az illetékes vezető felhatalmazást ad. A hozzáférési jogosultságot folyamatosan naprakészen kell tartani.

67. § (1) Az iratokhoz a kiadmányozó döntése alapján az alábbi kezelési utasítások alkalmazhatók:

- a) „Saját kezű felbontásra!”,
- b) „Más szervnek nem adható át!”,
- c) „Nem másolható!”,
- d) „Kivonat nem készíthető!”,
- e) „Elolvasás után visszaküldendő!”,
- f) „Zárt borítékban tárolandó!” (a kezelésére vonatkozó utasítások megjelölésével.),
- g) valamint más, az adathordozó sajátosságától függő egyéb szükséges utasítás.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kezelési utasítások nem korlátozhatják a közérdekű adatok megismerését.

Ellenőrző kérdések:

Ismertesse az Irat fogalmát!

Ismertesse az iratok védelmére vonatkozó szabályokat!

TITOKVÉDELEM

Minősített adatra vonatkozó előírások

A titokvédelmi rendszer és a régi szabályozás hiányosságai miatt elkerülhetlenné vált hazánk titokvédelmi és titokkezelési szabályainak törvényi szinten történő újra szabályozása, ennek eredményeként került sor a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Mavtv.) elfogadására, mely ezt a kérdéskört teljesen új fogalmak bevezetésével szabályozta újra. Fontos változás, hogy fokozatosan kivezetésre kerül az államtitok és szolgálati titok fogalma és helyette bevezetésre került:

Minősített adat fogalma (Mavtv alapján):

3 §. 1. minősített adat:

a) *nemzeti minősített adat: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza;*

b) *külföldi minősített adat:*

az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza;

Minősített adat védelmére vonatkozó előírások

A közérdekű adatok megismeréséhez való jog nem korlátozhatatlan alapjog, hiszen személyekre, szervezetekre vonatkozó adatok teljes nyilvánossága kiszolgáltatottságot, magán vagy az állami életbe való illetéktelen beavatkozást eredményezhet a jogok csorbításával.

A titokvédelem célja éppen az, hogy biztosítsa minősített adatok védelmét, megakadályozza a jogosulatlan hozzáférést. A védelem garanciális hátterét jogszabályok adják, amelyek szoros egységben, egymásra épülve írják elő a közérdekű adatok, ezen belül a titkos, valamint a személyes adatok teljes körű védelmét.

Arról, hogy egy adat sérti-e az állam vagy egy adott közigazgatási szerv érdekeit, meghatározott eljárás szerint dönteni kell. Az adat minősítése az ún. minősítési eljárás keretében történik, melynek célja egy adat hovatartozásának megállapítása, majd a döntés meghozatala a minősítés jelöléséről.

Az adat minősítéssel csak valamennyi törvényi feltétel fennállása esetén és csak a legszükségesebb ideig védhető.

Amennyiben az adat nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele

- a) rendkívül súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, akkor **„Szigorúan titkos!”**,
- b) súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, akkor **„Titkos!”**,
- c) károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, akkor **„Bizalmas!”**,
- d) hátrányosan érinti a minősítéssel védhető közérdeket, akkor **„Korlátozott terjesztésű!”**

Minősített adatot kezelni **csak a Nemzeti Biztonsági Felügyelet által kiadott engedély alapján** lehet, akkor, ha az állami vagy közfeladat ellátásához nélkülözhetetlen. A minősített adathoz – a Mavtv.-ben meghatározott kivételekkel – **kizárólag személyi biztonsági tanúsítvánnyal és titoktartási nyilatkozattal rendelkező jogosult felhasználó** a felhasználói engedélyben meghatározott rendelkezési jogosultságokkal férhet hozzá.

A személyi biztonsági tanúsítvány kiadásához az adat minősítési szintjének megfelelő szintű, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben meghatározott **nemzetbiztonsági ellenőrzés** lefolytatása szükséges. A személyi biztonsági tanúsítvány a kiállításától számított 5 évig érvényes.

Minden olyan szervnél, ahol minősített adatot kezelnek, **meg kell teremteni** a minősített adat védelméhez szükséges, az adat minősítési szintjének megfelelő, e törvényben és a végrehajtására kiadott **rendeletekben meghatározott személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági feltételeket.**

A rendőr titoktartási kötelezettsége

Foglalkozásának gyakorlása során több olyan adat juthat a rendőr birtokába, amely magán-, üzleti, levéltitok vagy a minősített adatok körébe tartozik, e titkok fogalmának meghatározása, összetett jellegük miatt különböző jogi szabályozások kereteiben történt meg.

Az állampolgároknak és a különböző jogi személyeknek méltányolható érdeke fűződhet ahhoz, hogy ezek az adatok, tények ne juthassanak illetéktelen személyek birtokába, tehát azokat a rendőr őrizze meg, és csak a jogszabályoknak meghatározott módon kerüljenek felhasználásra.

Az Rtv. alapján):

21 §. A rendőr a birtokába került titkot köteles megtartani. *A titoktartási kötelezettség alól törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály rendelkezése, ennek hiányában magántitok esetében az érintett adhat felmentést.*

A rendőr nem hozhatja jogosulatlanul másnak a tudomására a szolgálata során tudomására jutott minősített adatot, titkot. Köteles gondoskodni a szolgálati feladatának ellátása során tudomására jutott személyes adat védelméről, az adatvédelmi szabályok betartásáról és a minősített adatok védelméről.

Ellenőrző kérdések:

Ismertesse milyen adatok kezeléséhez szükséges személyi biztonsági tanúsítvány!

Ismertesse a minősített adat fajtáit!

FOGVATARTOTT ADATAINAK KEZELÉSE

A személyes adatokra vonatkozó szabályozás középpontjában az *emberi méltóság* áll, az általa érvényesített cél az információs kiszolgáltatottság elleni védelem. Információs

társadalmunkban az adatnak nagy értéke van, melyet az elítéltek, a bűncselekmények sértettjei, vagy más olyan személyek védelmében is óvnunk kell, akik a büntetés-végrehajtási szervezettel bármilyen módon kapcsolatba kerülnek, például önmagában egy személy büntetés- végrehajtási intézetben tartózkodása egyben bűnügyi személyes adat.

A büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtására vonatkozó adatok, továbbá a végrehajtással összefüggésben az elítéltre vagy egyéb jogcímen fogvatartottra vonatkozó személyes adatok kezelésének célját a 2013. évi CCXL. törvény „a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról” (továbbiakban Bv. tv.) az általa meghatározott feladatok teljesítéséhez kapcsolódóan határozza meg:

76. § (1) E törvényben meghatározott feladatai teljesítése céljából a bíróság, az ügyészség és a végrehajtásért felelős szerv a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtására vonatkozó adatokat, továbbá a végrehajtással összefüggésben az elítéltre vagy az egyéb jogcímen fogvatartottra vonatkozó személyes adatokat kezeli.

Adatvédelem szempontjából a Bv. tv. legfontosabb újítása a kezelhető adatok körére vonatkozó precíz felsorolás (Bv. tv. 76. § (2) bekezdés), melynek számonkérése az adatok rendkívüli sokrétűségére tekintettel nem várható el, inkább a rendszerezés megismerése fontos.

A felsorolás lényege, hogy a jogalkotó tételesen meghatározza a kezelhető adatok körét, melyen kívül az adatok kezelése nem, vagy csak az érintett hozzájárulása alapján lehetséges. A kezelt adatok köre kiterjed a kiszabott büntetés, az alkalmazott intézkedés azonosítására és a végrehajtására szolgáló adatokra (hatóság, ügyszám, büntetés, intézkedés neve, mértéke, kezdés, befejezés stb.), a joghátrány alatt álló személyi körre (pl. elítélt, előzetes letartóztatott, pártfogolt) vonatkozó személyes, különleges (pl. egészségügyi adat), bűnügyi személyes (pl. a büntetés-végrehajtás során vagy azzal összefüggésben keletkezett) adatokra.

A Bv. tv. az egyes joghátrányok, illetve kényszerintézkedés céljának megfelelően a hatálya alatt álló, vagy sajátos helyzetű személyi körre (pl. elítélt, egyéb jogcímen fogvatartott, utógondozott) **nézve elkülönítve határozza meg a kezelhető adatok körét.** Az adatok körére nézve további elkülönítést tesz: kötelezettségek (pl. fizetési kötelezettségek) teljesítése, jogok gyakorlása, igények érvényesítése (pl. kártérítési igény érvényesítése). Adatkezelés szempontjából további önálló adatkör-kezelésére ad felhatalmazást (pl. a pártfogó felügyelői vélemény, környezettanulmány elkészítése).

Külön említést érdemel a Bv. tv. 76. § (2) bekezdés m) pontja, mely alapján a Bv. tv.-ben meghatározott feladat céljából történő adatkezelés kiterjed az elítélt vagy egyéb jogcímen fogvatartott jogai gyakorlásához és kötelezettségei teljesítéséhez szükséges további személyes adatokra, különösen az egészségi állapotára, esetleges káros szenvedélyeire vonatkozó, vagy bűnügyi személyes adataira. E rendelkezés – kiemelten az abban használt „különös” szófordulatra – a jogalkalmazó szervek számára felhatalmazást ad az adatkezelésre, melyet

ugyanakkor a személyiségi jog magas szintű alapjogi védelmére tekintettel szűk értelemben lehet alkalmazni.

AZ EGÉSZSÉGI, PSZICHIKAI ÉS FIZIKAI ALKALMASSÁG VIZSGÁLATÁRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

Az alkalmassági vizsgálatok lényege, célja

A munkavédelemről szóló törvény értelmében minden munkáltató köteles gondoskodni az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeiről. E kötelezettség teljesítésének egyik legfontosabb eleme, hogy a munkavállaló adott munkakörben csak akkor alkalmazható, ha foglalkoztatása önmaga vagy mások egészségét, testi épségét nem veszélyezteti.

Általánosságban a munkaköri alkalmassági vizsgálat lényege annak megállapítása, hogy egy meghatározott munkakörben és munkahelyen végzett tevékenység által okozott megterhelés a vizsgált személynek milyen igénybevételt jelent és annak képes-e megfelelni. A vizsgálatok célja minden esetben a munkahelyi egészségkárosodások – foglalkozási betegségek, munkabalesetek – egészségügyi megelőzése. A vizsgálatokat – melynek rendjét népjóléti miniszteri rendelet szabályozza – a munkáltatónak kell kezdeményezni a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatoknál, amelyeknek ez az egyik legfontosabb megelőző feladata.

A munkaköri alkalmassági vizsgálatok különböző jellegűek lehetnek:

- **előzetes** (munkakezdést megelőző, illetve felvétel előtti),
- **időszakos** (már munkaviszonyban lévők ismételt)
- **oron kívüli** (egészségi állapot változáskor)

alkalmassági vizsgálatokat.

A rendvédelmi szervek személyi állománya munkaköri alkalmassági vizsgálatának célja, lényege

A szolgálati törvény előírja, hogy csak olyan személlyel létesíthető hivatásos szolgálati jogviszony, aki hivatásos szolgálatra – egyéb meghatározott feltételek megléte mellett – egészségi, pszichikai és fizikai szempontból is alkalmas. Ennek értelmében a hivatásos állomány tagjának meg kell felelnie a miniszter által megállapított egészségi, pszichikai és fizikai követelményeknek, amelyeket az életkor és a beosztás figyelembevételével határoztak meg. Az alkalmassági feltételeket az érintettek tudomására kell hozni, és az alkalmasságot rendszeresen ellenőrizni kell, amelyen a megjelenés kötelező.

A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai **alkalmassági vizsgálatának célja annak elbírálása, hogy a vizsgált személy megfelel-e az 57/2009. (X.30.) IRM-ÖM-PTNM együttes rendelet „egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról” (a továbbiakban: együttes rendelet) meghatározott **alkalmassági****

követelményeknek, alkalmas-e a szervezet fokozott megterhelésével és igénybevételével járó tevékenységek végzésére, alkalmas-e lőfegyver biztonságos használatára.

A hivatásos állomány tagjainak alkalmasságát – a szolgálati követelmények megvalósítása érdekében – **a szolgálati viszony létesítését megelőzően és a szolgálati viszony fennállása alatt is rendszeresen vizsgálni és véleményezni kell.**

Az alkalmassági vizsgálatok során el kell bírálni, hogy az érintett személy:

- **egészségi, pszichikai, fizikai szempontból a meghatározott alapkövetelmények és kompetenciakritériumok szerint alkalmas-e a betöltendő szolgálati beosztás ellátására;**
- **egészségének előre látható károsodása nélkül alkalmas-e** egyes, fokozott igénybevétellel, veszéllyel járó **szolgálati feladatok, munkatevékenységek elvégzésére,**
- **nem szenved-e valamilyen fertőző betegségben**, amely miatt szolgálati beosztásából adódóan széles körű fertőzést okozhat, vagy olyan betegségben, amely miatt bármikor szolgálat-képtelenné válhat, amely miatt rendszeres gyógykezelést, gondozást igényel.

Az együttes rendelet melléklete tartalmazza az egészségi alkalmassági követelményeket, amely meghatározza az egyes szolgálati beosztások kategóriákba sorolását, és, hogy bizonyos betegségek, fogyatékoságok fennállása esetén az egyes beosztási kategóriákra vonatkozóan milyen alkalmassági minősítés hozható.

Általában az a személy alkalmas hivatásos szolgálatra, aki biológiailag megfelelően fejlett, életkorának, testi alkatának és nemének megfelelő fizikai teljesítményre képes, továbbá nincs a tervezett beosztás ellátását kizáró alaktani, illetve funkcionális elváltozása, betegsége, fogyatékosága, kórállapota, illetőleg akinél nem várható a meglévő egyensúlyi állapot tartós vagy maradandó megbomlása.

Egészségi alkalmassági vizsgálatok

A rendvédelmi szervek területi alapellátó egységeinek egyik legfontosabb feladata a személyi állomány egészségi alkalmassági vizsgálatának végzése, amelynek célja azon elváltozások és betegségek feltárása, amelyek miatt a vizsgált személy nem képes a beosztásból adódó feladatok ellátására, illetve amelyek a beosztással együtt járó terhelés következtében súlyosbodhatnak, vagy az adott munkakör jellegéből adódóan más személyek körében fertőzést okozhatnak.

Egészségi alkalmassági vizsgálatokat kell végezni a hivatásos állományba történő kinevezés, visszavétel és a rendőrség különleges állományában határozott idejű szolgálati viszonyba való kinevezés, rendészeti oktatási intézménybe jelentkezéskor, a hivatásos állományba próbaidőre kinevezettek véglegesítését, illetve más fegyveres szervtől történő áthelyezést megelőzően, Ugyancsak el kell végezni a vizsgálatot állományilletékes parancsnoki beosztásba kinevezést megelőzően, külföldi szolgálatra vezénylés előtt és azt

követően, speciális szolgálati beosztásba helyezés előtt, valamint a beosztás változásakor, ha az új beosztás a korábbinál fokozottabb vagy más jellegű egészségi követelményeket támaszt.

Időszakos egészségi alkalmassági vizsgálaton a személyi állomány valamennyi tagja évente köteles megjelenni. Az állományilletékes parancsnokok kötelezettsége megkövetelni a személyi állomány tagjainak megjelenését a vizsgálaton, és azzal szemben, aki ismételt felszólításra sem jelenik meg, fegyelmi felelősségre vonást kell kezdeményezni.

A megelőzés leghatékonyabb eszközei a **szűrővizsgálatok**, amelyek célja az egészséget veszélyeztető rizikófaktorok feltárása, a betegségek korai felismerése és gyógykezelése, ezért az időszakos vizsgálat keretében ezek elvégzése is megtörténik. Az alapellátó orvos, amennyiben az általa végzett vizsgálat, illetve a panaszok és az észlelt tünetek alapján indokoltnak tartja, a megalapozott minősítés érdekében célzott szakorvosi és kiegészítő vizsgálatra utalja a vizsgált személyt.

Az egészségi alkalmasság minősítése

- **Egészségileg alkalmas,**
- **Egészségileg ideiglenesen alkalmatlan ...-ig,**
- **Egészségileg alkalmatlan.**

lehet, melyet az illetékes alapellátó orvos köteles írásban közölni az állományilletékes parancsnokkal az e célra az együttes rendeletben meghatározott nyomtatványon.

Ideiglenesen vagy véglegesen alkalmatlan minősítés esetén az érintett állománytag **beosztásában tovább nem foglalkoztatható** és a szolgálati előjáró köteles gondoskodni ennek érvényesítéséről. Ha az alkalmatlanság ideiglenes, az alapellátó orvos által meghatározott időpontban újabb alkalmassági vizsgálatra kerül sor. Amennyiben végleges az alkalmatlan minősítés, illetve nincs lehetőség az egészségi állapotnak megfelelő munkakörben történő foglalkoztatásra, a hivatásos állomány tagjánál orvosi felülvizsgálati eljárást kell kezdeményezni.

Az állományilletékes parancsnoknak írásban, indoklással ellátva az együttes rendeletben meghatározott esetekben (például hat hónapot elérő egészségügyi, vagy illetmény nélküli szabadság utáni szolgálatba lépést megelőzően, ideiglenesen alkalmatlan minősítés esetén, a fizikai (erőnléti) állapotfelmérésen kapott ismételt nem megfelelő minősítés esetén, a szolgálatba lépést megelőzően, a hivatásos szolgálati viszony nyugdíjkorhatáron túli meghosszabbítását megelőzően, ha az egészségi állapotban az alapellátó orvos vagy a közvetlen szolgálati előjáró az alkalmatlanság megállapítására okot adó körülményt észlel, stb.) **szoron kívüli egészségi alkalmassági vizsgálatot** el kell rendelni.

Pszichikai alkalmassági vizsgálatok

A pszichikai alkalmassági vizsgálat az egyén adottságainak, képességeinek, személyiségtulajdonságainak feltárását és a beosztás követelményrendszerével összevetését jelenti. Az alkalmassági vizsgálatok során nagy hangsúlyt kap a képességek és a személyiség-tulajdonságok vizsgálata. **A vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az adott képesség- és személyiség-tulajdonságokkal a vizsgált személy pszichikailag képes-e a beosztással járó feladatok ellátására,** a pszichés terhelések elviselésére, illetve nem áll-e fenn olyan elváltozás, amely súlyosbodhat a fokozott pszichikai terhelés következtében.

Az alapellátó pszichológusok kiemelt feladata a különböző pszichikai alkalmassági vizsgálatok végzése.

Pszichikai alkalmassági vizsgálatot ugyanazokban az esetekben kell elvégezni, mint amelyeknél egészségi alkalmassági vizsgálat végzése van előírva.

A hivatásos állomány kétévenként **időszakos pszichikai alkalmassági vizsgálatot** kell végezni..

A pszichológiai állapotfelmérés során a vizsgált személy pszichikai alkalmasságára vonatkozóan – a rendelkezésre álló tesztteredmények és egyéb adatok alapján – összesített véleményt alkot a pszichológus **„Alkalmos”, „Ideiglenesen alkalmatlan” vagy „Alkalmatlan” minősítés megjelölésével.**

Az a személy, aki beosztásának ellátására pszichikai szempontból **ideiglenesen vagy véglegesen alkalmatlan**, az adott munkakörben tovább nem foglalkoztatható, az illetékes vezetőnek erre haladéktalanul intézkedni kell. Ideiglenes alkalmatlanság esetén a pszichológus által meghatározott időpontban újabb pszichológiai vizsgálatra kerül sor, végleges alkalmatlanság esetén, ha olyan elváltozás áll fenn, amely a lőfegyver biztonságos használatát befolyásolja, az érintettnél orvosi felülvizsgálatot kell kezdeményezni.

A pszichológus az időszakos vizsgálat eredményéről, a hivatásos állomány tagjának pszichikai alkalmassági minősítéséről az illetékes alapellátó orvost és az állományilletékes parancsnokot írásban tájékoztatja.

A hivatásos állomány tagjának **oron kívüli pszichikai alkalmassági vizsgálatára** az együttes rendeletben meghatározott esetekben (például hat hónapot elérő egészségügyi, vagy illetmény nélküli szabadság utáni szolgálatba lépést megelőzően, ideiglenesen alkalmatlan minősítés esetén, a szolgálatba lépést megelőzően, a hivatásos szolgálati viszony nyugdíjkorhatáron túli meghosszabbítását megelőzően, ha a pszichikai állapotban az alapellátó pszichológus vagy a közvetlen szolgálati előljáró az alkalmatlanság megállapítására okot adó körülményt észlel, stb.) az állományilletékes – indoklást is tartalmazó – írásbeli kezdeményezésére kerül sor. A pszichológiai vizsgálat irányát a kezdeményező indoklása határozza meg, amely tartalmazza, hogy az érintettnél milyen megváltozott képesség-, illetve személyiség-tulajdonságok észlelhetők, amely miatt a oron kívüli vizsgálatot szükségesnek tartja. A további eljárás és a minősítés az időszakos alkalmassági vizsgálatoknál leírtaknak megfelelően történik.

Fizikai alkalmassági vizsgálatok

A hivatásos állomány tagjainak – az egészségi és pszichikai alkalmassági feltételeken túlmenően – meg kell felelni az életkor és a beosztás figyelembevételével meghatározott fizikai követelményeknek, amelynek ellenőrzése fizikai (erőnléti) felmérés keretében történik. A fizikai felmérést megfelelő testnevelői vagy sportszakmai képesítéssel (erőnléti, terhelhetőségi ismeretekkel) rendelkező személyek végzik. A hivatásos állományba jelentkezők esetében a fizikai felmérés végrehajtására a leendő szolgálati helyen, a rendészeti oktatási intézménybe jelentkezőknél az oktatási intézményben kerül sor.

A **hivatásos állomány 50 év alatti tagjainak** meg kell felelni a miniszter által meghatározott fizikai követelményeknek, melyet **évente egy alkalommal fizikai (erőnléti) felmérés** keretében kell ellenőrizni. Fizikai felmérésen az a hivatásos állománytag vehet részt,

aki egy éven belül egészségi alkalmassági vizsgálaton részt vett és beosztásának ellátására „alkalmas” minősítést kapott.

A fizikai alkalmassági követelményrendszert az együttes rendelet tartalmazza, amely meghatározza az életkor szerinti korcsoport-kategóriákat, a végrehajtandó feladatokat, valamint azok korcsoportonkénti pontértékeit.

Az együttes rendelet beosztási kategóriánként meghatározza a felmérés végrehajtásának értékelését, azaz beosztási kategóriánként azt a minimális pontértéket, amely a „Megfelelő” minősítés eléréséhez szükséges, ezen túlmenően a kiemelkedő teljesítményt nyújtók „Jó”, illetve „Kiváló” minősítést is elérhetnek.

A fizikai felmérésen „Nem megfelelő” minősítést kapott személyeknek ismételt állapotfelmérést kell végrehajtani. Amennyiben az ismételt felmérés is „Nem megfelelő” minősítéssel zárul, a közvetlen szolgálati előljárónak soron kívüli egészségi alkalmassági vizsgálatot kell az állományilletékes parancsnoknál kezdeményezni.

Fizikai alkalmassági vizsgálat alól távol maradni az alapellátó orvos által kiállított orvosi igazolással lehet, valamint a szolgálatképtelenek, illetve az egészségügyi felmentésben a fizikai alkalmassági vizsgálat alól adott felmentéssel rendelkezők maradhatnak távol a felméréstől.

Ellenőrző kérdések:

Mit bírálnak el az alkalmassági vizsgálatok?

Milyen alkalmassági minősítést lehet kapni a pszichikai alkalmassági vizsgálatokon!

Milyen jellegű alkalmassági vizsgálatokat ismer?

SZOLGÁLATI JOGVISZONY TARTALMA

A szolgálati jogviszony meghatározása a **2015. évi XLII. törvényben „a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról”** (továbbiakban Hszt.) történt meg:

*Hszt. 13. § (1) A szolgálati viszony az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv és a hivatásos állomány tagja között létrejött **különleges közszolgálati jogviszony, amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, a szolgálati viszonyra vonatkozó szabályban és más jogszabályban meghatározott kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg.***

*(2) A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból fakadó kötelmeit – a rendvédelmi szerv rendeltetés szerinti feladatainak megvalósítása érdekében – **önkéntes vállalás alapján, élethivatásként, szigorú függelmi rendben, akár életének és testi épségének kockáztatásával és egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti.***

A többletkötelezettségeket jelzi, hogy a hivatásos állomány tagja a szolgálati viszonyból fakadó kötelmeit – a rendvédelmi szerv rendeltetés szerinti feladatainak megvalósítása érdekében –

- a) önkéntes vállalás alapján,
- b) élethivatásként,
- c) szigorú függelmi rendben,
- d) életének és testi épségének kockáztatásával,
- e) egyes alapjogai korlátozásának elfogadásával teljesíti.

A rendvédelmi szerv e vállalásért cserébe köteles biztosítani

- a) a kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feltételeket,
- b) a törvényben megállapított díjazást, juttatásokat és kedvezményeket.

A hivatásos szolgálati jogviszony szabályozása abból a tényből indult ki, hogy a hivatásos állomány tagjai az általánoshoz képest szigorúbb függelmi rendben és fegyelmezettséggel, fokozott pszichikai és fizikai terheléssel, áldozatvállalással, veszélyes helyzetben az élet kockáztatásával végzik feladataikat.

Ennek ellentételezéseként az ugyancsak közszolgálatban álló köztisztviselők járandóságainak alapulvételével állapítja meg a hivatásos állomány tagjait megillető jogosultságokat és juttatásokat.

Hszt. 13. § (3) A rendvédelmi szerv a hivatásos állomány tagjának (2) bekezdés szerinti kötelmeihez igazodó, azok teljesítéséhez szükséges feltételeket, az e törvényben megállapított díjazást, juttatásokat és kedvezményeket biztosítja.

(4) A hivatásos állomány tagja a szolgálati viszony létesítésekor vállalja, hogy az e törvényben meghatározott feltételekkel, a szolgálati érdekeknek megfelelően a rendvédelmi szerv bármely szervezeti egységénél kötelezhető szolgálatteljesítésre, vagy – beleegyezésével – az e törvényben meghatározott más szervezetnél szolgálat teljesítésére. A szolgálatteljesítési hely meghatározásakor a hivatásos állomány tagjának méltányolható érdekeit lehetőség szerint figyelembe kell venni.

Emellett a szolgálati viszony létesítésének feltételeként önkéntesen lemondanak egyes alkotmányos jogaik gyakorlásáról, vállalva egyúttal a hozzátartozókra is kiterjedő nemzetbiztonsági követelményeknek való megfelelést. Ezek számos területen jog- és életvitelbeli korlátozást jelentenek.

Az alapvető jogok korlátozásának Alaptörvényből fakadó keretei

Az új szolgálati törvény nem tartalmaz az alapvető jogok korlátozására vonatkozó, általános jellegű követelményeket, figyelemmel arra, hogy azok magából az Alaptörvényből levezethetők.

Az alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Az Alaptörvény rendelkezései tehát garanciális szabályként rögzítik az alapvető jogok korlátozhatóságának általános kereteit. Ilyen jogkorlátozásokkal jár szükségképpen együtt a hivatásos szolgálatteljesítés is. **Ha a korlátozások között választási lehetőség van, úgy – az Alaptörvény rendelkezéseiből adódóan – azt kell választani, amely az eredmény biztosítása mellett a legkisebb sérelemmel jár.**

A szolgálati viszonyal kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket a rendeltetésüknek megfelelően kell gyakorolni, illetve teljesíteni. A kötelezettség teljesítése különösen akkor nem rendeltetészerű, ha az indokolatlan érdek- vagy jogsérelmet okoz. A rendeltetésellenes joggyakorlás és kötelezettségteljesítés hátrányos következményeit orvosolni kell.

Általános, hogy a jogokat gyakorolni, a kötelezettségeket teljesíteni rendeltetésszerűen kell. A rendvédelmi szerveknél fennálló függelmi viszonyokra tekintettel, különös jelentőséggel bír a követelmény rögzítése.

A rendvédelmi szerv tagjai alapvető jogait csak az Alaptörvény rendelkezéseinek megfelelően lehet korlátozni.

A RENDVÉDELMI SZERV TAGJAI JOGAINAK KORLÁTOZÁSA

A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása

A hivatásos állomány tagja szolgálati érdekből kötelezhető arra, hogy

- **szolgálatellátási időn kívüli elérhetőségét bejelentsen,**
- **a tartózkodási helyéről a szolgálati elöljárót tájékoztassa,**
- **szolgálatképes állapotát fenntartsa.**

A hivatásos állomány tagja kötelezhető arra, hogy a külföldre utazását szolgálati elöljárójának bejelentsen. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományos tagjának külföldre utazása megtiltható vagy korlátozható.

A hivatásos állomány tagja a tartózkodási helyéről – szabadsága ideje alatt is – a szolgálatellátási helyére visszarendelhető.

A visszarendelésre a szolgálati elöljáró jogosult. Nem rendelhető vissza a hivatásos állományos tagja, ha a visszarendelés a szolgálati feladat végrehajtásával arányban nem álló jog- vagy érdeksérelmet okozna. A visszarendelés miatt felmerült költséget a hivatásos állományos tagja részére meg kell téríteni. A visszarendelés miatt szolgálatban töltött időt a túlszolgálat szabályai szerint, a szabadság ideje alatt történő visszarendelés esetén a túlszolgálat szabályai szerint vagy a szabadság ismételt kiadásával kell ellentételezni.

A véleménynyilvánítás szabadsága

A hivatásos állomány tagja a részére kiadott parancsot, intézkedést

- **nem bírálhatja,**
- **arról a jog- és érdekvédelemértő tevékenysége körén kívül véleményt nem mondhat,**
- **a szolgálati rendet és a fegyelmet sértő nyilatkozatot nem tehet,**
- **a sajtónyilvánosság igénybevitelével hivatalos eljárásban magánvéleményt nem nyilváníthat.**

(kivéve, ha a parancs végrehajtásával bűncselekményt követne el, mert akkor köteles azt megtagadni, vagy ha jogszabálysértő az utasítás, mert akkor köteles erre az elöljáró figyelmét felhívni.)

A szolgálati rendet és a fegyelmet veszélyeztető sajtóterméket a hivatásos állomány tagja nem állíthat elő és nem terjeszthet, ilyen tartalmú plakátot, hirdetményt vagy emblémát nem függeszthet ki.

Az országos parancsnok és az országos főigazgató közjogi szervezetszabályozó eszközben megtilthatja, hogy a hivatásos állomány tagja az internetes felületen magánszemélyként való megnyilvánulásakor, magánvélemény nyilvánításakor a hivatásos állományba tartozására vonatkozó adatot hozzon nyilvánosságra.

A hivatásos állomány tagja nem kötelezhető arra, hogy politikai nézeteiről vagy pártszimpátiájáról – közvetlenül vagy közvetve – nyilatkozatot tegyen. A hivatásos állomány tagját a szolgálati viszonyával összefüggő jogai gyakorlásában és előmenetelében a politikai nézetei vagy pártszimpátiája hátrányosan nem érintheti és abból előnye sem származhat.

Gyülekezési jog

A szolgálati helyen a gyülekezési jog alapján nyilvános rendezvény csak az állományilletékes parancsnok engedélyével tartható.

Nem engedélyezhető rendezvény a szolgálati helyen, ha az

- a) politikai célt szolgál,
- b) a szolgálati feladat, a szolgálati rend és fegyelem ellen irányul vagy azt bírálja,
- c) a rendvédelmi szerv iránti közbizalom megingatására alkalmas, vagy
- d) a rendvédelmi szerv feladataival ellentétes célra irányul.

A helyszínen szolgálatot ellátók kivételével a hivatásos állomány tagja egyenruháját

- a) a választási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gyűlésen nem viselheti, továbbá
- b) egyéb politikai rendezvényen, valamint a gyülekezési jog hatálya alá tartozó nyilvános rendezvényen csak a rendvédelmi szervet képviselő személyként, az állományilletékes parancsnok engedélyével viselheti.

Egyesülési jog

A hivatásos állomány tagjai érdek-képviselési szerveket az egyesülési jog alapján – törvényben meghatározott keretek között – hozhatnak létre, valamint csatlakozhatnak azokhoz. A hivatásos állomány tagjának joga, hogy – törvényben meghatározott feltételek szerint – gazdasági és társadalmi érdekei előmozdítása, védelme érdekében, mindennemű megkülönböztetés nélkül, másokkal együtt érdek-képviselési szervezetet alakítson, továbbá az általa választott szervezetbe – kizárólag az adott szervezet szabályaitól függően – belépjen, vagy az ilyen jellegű szervezetektől távol maradjon.

Az érdek-képviselési szervek e törvény keretei között szabadon működhetnek és gyakorolhatják jogosítványaikat. Sztrájkot azonban nem szervezhetnek, és tevékenységükkel – ideértve a rendvédelmi szerv működéséhez szükséges közbizalom fenntartásának veszélyeztetését is – nem akadályozhatják meg a rendvédelmi szerv jogszerű és rendeltetészerű működését, a hivatásos állomány tagjának a parancs és az intézkedés végrehajtására vonatkozó kötelezettségének teljesítését.

A hivatásos állomány tagja nem csatlakozhat olyan szervezethez, amelynek tevékenysége a rendvédelmi szerv feladataival ellentétes.

A hivatásos állomány tagja köteles a hivatásával össze nem függő, az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvény hatálya alá tartozó szervezettel fennálló, valamint újonnan létesülő tagsági viszonyát előzetesen, az állományilletékes parancsnoknak írásban bejelenteni. **Az állományilletékes parancsnok a tagsági viszony fenntartását vagy létesítését írásban megtilthatja, ha az a hivatással vagy az ellátott szolgálati beosztással nem egyeztethető össze, vagy a szolgálat érdekeit sérti vagy veszélyezteti.** Az állományilletékes parancsnok köteles a döntését megindokolni.

A hivatásos állomány tagja kamarai tagsághoz kötött tevékenység esetén tagja lehet az illetékes szakmai kamarának.

Az anyanyelv használata

A rendvédelmi szerveknél a szolgálati érintkezés nyelve a magyar. E korlátozáson túl a hivatásos állomány tagja anyanyelvét szabadon használhatja.

Választójog

A hivatásos állomány tagja nem lehet országgyűlési, európai parlamenti, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati képviselő, és nem tölthet be főpolgármesteri, polgármesteri vagy alpolgármesteri tisztséget.

A hivatásos állomány tagja haladéktalanul köteles az állományilletékes parancsnoknak bejelenteni, ha az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként nyilvántartásba vették, a jelöltségtől való visszalépését, a tisztségbe való megválasztását, valamint annak elmaradását.

A hivatásos állomány tagja számára lehetővé kell tenni, hogy az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán, továbbá népszavazáson szavazhasson.

Ha a hivatásos állomány tagja szolgálati érdekből a szavazáshoz szükséges ideig nem tartózkodhat a lakóhelyén, erről őt a választás, népszavazás előtt legalább tizenöt nappal értesíteni kell. Ez esetben lehetővé kell tenni számára – ha a választásról szóló törvény másképpen nem rendelkezik –, hogy a szolgálatteljesítési helyén szavazhasson.

A munka és foglalkozás szabad megválasztás

A hivatásos állomány tagja

a) szolgálati beosztásában a polgári szakképesítését a szolgálat ellátására vonatkozó szabályoknak megfelelően gyakorolhatja,

b) más keresőfoglalkozást e törvénynek az összeférhetetlenségről szóló rendelkezések figyelembevételével folytathat.

Összeférhetetlenség

A rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományának tagja **pártnak vagy pártpolitikai célokat szolgáló egyesületnek nem lehet tagja, ilyen célú alapítvánnyal nem létesíthet jogviszonyt, munkájában nem**

vehet részt, politikai tartalmú közszereplést szolgálaton kívül – az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként való részvételt kivéve – **sem vállalhat.**

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományának tagja **pártban tisztséget nem viselhet**, párt nevében vagy érdekében – az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament tagjainak, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán jelöltként való részvételt kivéve – közszereplést nem vállalhat, a szolgálati helyen vagy a szolgálati feladat teljesítése közben a hivatásos állomány tagja politikai tevékenységet nem folytathat.

Politikai tevékenységnek kell tekinteni minden olyan, mások előtti megnyilvánulást, amely kifejezetten valamely párt vagy politikai mozgalom céljának megvalósulása érdekében a párt vagy politikai mozgalom segítésére vagy támogatására szólít fel.

Az alábbi kivételekkel a hivatásos állomány tagja csak engedéllyel létesíthet munkavégzéssel járó egyéb jogviszonyt, vezetői beosztást betöltő személy munkavégzéssel járó egyéb jogviszonyt.

A hivatásos állomány tagja köteles az állományilletékes parancsnoknak bejelenteni

a) a szolgálati időn kívüli sporttal vagy ismeretterjesztéssel összefüggő, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítését,

b) gazdasági társaságban – munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak nem minősülő – személyes közreműködési kötelezettséggel járó tagsági, felügyelőbizottsági tagsági vagy a gazdasági társaságban vezető tisztségviselői viszony létesítését.

Nem kell engedélyeztetni vagy bejelenteni a szolgálati időn kívül végzett tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, a jogi oltalom alá eső szellemi tevékenység folytatását és a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony létesítését.

Nem adható engedély, ha a munkavégzéssel járó egyéb jogviszony, a civil szervezetben való részvétel vagy tisztségviselés ellentétes a rendvédelmi szerv feladataival, vagy veszélyezteti a szolgálat kötelességszerű, pártatlan és befolyástól mentes ellátását, vagy a rendvédelmi szerv tekintélyét.

A hivatásos állomány tagja köteles az állományilletékes parancsnoknak haladéktalanul bejelenteni, ha vele szemben a törvényben meghatározott összeférhetlenségi ok merült fel, vagy ha szolgálati viszonyának fennállása alatt összeférhetetlen helyzetbe került.

A tulajdonjog gyakorlásának korlátozása

Az országos parancsnok, az országos főigazgató vagy az állományilletékes parancsnok munkabiztonsági okból vagy a szolgálatellátás rendjének fenntartása és ellenőrizhetősége érdekében megtilthatja, hogy a hivatásos állomány tagja a

szolgálatban a miniszteri rendeletben meghatározott egyes vagyontárgyakat, magáncélú telekommunikációs eszközöket, valamint meghatározott összeget meghaladó készpénzt vagy – a bankkártya kivételével – készpénzt helyettesítő eszközt magánál tartson, továbbá korlátozhatja a magáncélú telekommunikációs eszközöknek a szolgálatellátás során történő használatát.

Egyes beosztásokban megtiltható, hogy a szolgálatban a tízezer forintot vagy ennek megfelelő összegű külföldi fizetőeszközt meghaladó készpénzt és készpénz-helyettesítő fizetési eszközt magánál tartson.

A hivatásos állomány tagja szolgálatba lépéskor köteles a nála található korlátozás alá eső tárgyakat köteles az értékmegőrző szekrényben elhelyezni, vagy annak hiányában a kijelölt átvevőnek átadni, ami a szolgálat befejezését követően adható vissza.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szerv állománya esetén a magáncélú telekommunikációs eszközök szolgálatellátás során történő birtoklás is korlátozható.

Kivételes esetben a hivatásos állomány tagjának erre irányuló írásbeli kérelmére a szolgálati eljárója meghatározott időszakra kivételt tehet, és írásban engedélyezheti a magáncélú telekommunikációs eszköz használatát.

Amennyiben nem indokolt, hogy a hivatásos állományú tag ne tarthassa magánál magáncélú telekommunikációs eszközét, ez esetben is korlátozható a szolgálatellátás során történő használata. A korlátozás vonatkozhat a teljes szolgálat időtartamára, annak meghatározott időszakára vagy egyedileg meghatározott szolgálati feladat végrehajtásának időtartamára.

Ellenőrző kérdések:

A szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztása korlátozása kapcsán a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja mire kötelezhető? Soroljon fel legalább három példát!

Ismertesse, hogy miben korlátozható a tulajdonhoz fűződő alapjoga?

Ismertesse mennyi a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagjának éves alapszabadsága!

Mondjon pár példát lakhatási támogatására!

Ismertesse, milyen esetekben lehet túlszolgálatot elrendelni a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja részére, és évente hány napot lehet!

BEOSZTÁSI, RENDFOKOZATI ELŐMENETELI RENDSZER

A 2015. július 1-jén hatályba lépett új szolgálati törvény rendelkezései jelentősen átalakították a korábban megszokott előmeneteli rendszert, ennek egyik legfontosabb eleme, hogy a rendfokozati rendszer átalakul.

Az új törvénnyel rendfokozati állománycsoportok (tiszthelyettesi, zászlósi, tiszt, főtiszt, tábornoki), valamint az egyes állománycsoportokon belüli rendfokozatok tekintetében a szabályozás nem változott.

- tiszthelyettes: őrmester, törzsőrmester, főtörzsőrmester;
- zászlós: zászlós, törzszászlós, főtörzszászlós;
- tiszt: hadnagy, főhadnagy, százados;
- főtiszt: őrnagy, alezredes, ezredes;
- tábournoki: dandártábornok, vezérőrnagy, altábornagy, vezérezredes.

Az új szabályozásban azonban **a rendfokozatok az egyes szolgálati beosztásokhoz kötöten** kerülnek meghatározásra.

Korábban gyakran előfordult, hogy egy alacsonyabb beosztásban lévő magasabb rendfokozattal rendelkezett, mint a magasabb beosztású, mivel a rendfokozat nagyrészt csak az idő múlásához, vagyis a várakozási idő leteltéhez volt kötve.

Az új szabályozással a **rendfokozat** a betöltött beosztáshoz igazodik, minden beosztáshoz meghatározásra került mind a legalacsonyabb, mind a legmagasabb rendfokozat. Ezáltal megszűnik az a rendszer, hogy a rendfokozatban való előmenetel részben különválnak a beosztásban való előmeneteltől.

Az új Hszt. a szolgálati beosztásokat **három besorolási osztályba** sorolja:

- vezetői,
- tiszti,
- tiszthelyettesi

A besorolási osztályon belül a szolgálati beosztásokat 5-5 kategóriába sorolták be. Ezek jelölése „A, B, C, D, E”.

Az „A” kategóriába a legalacsonyabb az „E”-be a legmagasabb beosztások tartoznak.

A hivatásos állomány tagját a szolgálati beosztásba kinevezéskor:

- be kell sorolni a beosztása szerinti besorolási kategóriába, („A, B, C, D, E”.)
- meg kell állapítani fizetési fokozatát, (1.-10.)
- meg kell állapítani rendfokozatát. (a rendfokozat és a fizetési fokozat alapján)

Az előmenetel egyik formája, a magasabb szolgálati beosztásba kerülés. Ez magasabb besorolási kategóriába lépést jelent („A, B, C, D, E”), amely magasabb illetménnyel és magasabb elérhető rendfokozattal párosul.

Ennek feltételei:

- a szervezetnél van betölthető, magasabb értékű munkakör,
- a magasabb értékű munkakört betölteni kívánó személy:
 - jó, vagy kivételes teljesítményértékeléssel rendelkezik;
 - a magasabb beosztási kategóriára előírt képesítési követelménynek megfelel (*pl.: rendelkezik rendészeti szakvizsgával*).

Ha valaki nem kerül magasabb szolgálati beosztásba, akkor is van lehetőség a rendfokozatban és fizetési fokozatban az előmenetelre.

A rendfokozatban előléptetés és fizetési fokozatban előresorolás feltételei:

1. négy év várakozási idő eltelte,
2. a továbbképzési kötelezettség teljesítése (jogszabályban meghatározott kreditpontok megszerzése),
3. legalább megfelelő átlagú teljesítményértékelés
4. eredményes rendfokozati vizsga.

Ha a hivatásos állomány tagját alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezik, akkor az új szolgálati beosztás besorolási kategóriájához rendelt, – a hivatásos állomány tagjának fizetési fokozata szerinti – rendfokozatot kell részére megállapítani.

A hivatásos állomány tagjának előmenetele

Általánosságban elmondható, hogy az előmenetelhez a törvényben társított feltételek a tapasztalat, a megfelelő tudás és a teljesítmény meglétét vizsgálják.

Az **előmenetel általános feltételeit** az új szolgálati törvény határozza meg:

- az előírt képzési és továbbképzési kötelezettség teljesítése,
- a jogszabályban meghatározott, elvárt teljesítményszint,
- az egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasság,
- az előírt fizetési várakozási idő kitöltése,
- a magasabb szolgálati beosztás ellátásához szükséges gyakorlati tapasztalat, valamint készségek és kompetenciák,
- pályázat útján betölthető szolgálati beosztás esetén pályázat benyújtása.

Tiszthelyettesi besorolási osztályba tartozó szolgálati beosztások besorolása az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnél, a büntetés-végrehajtási szervezetenél, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervnél

fizetési fokozat	besorolási kategóriák				
	A	B	C	D	E
	pl.: objektumőr, kísérőőr fogdaőr,	pl.: járőrvezető, fogdafelügyelő, kutyavezető,	pl.: járőrparancsnok, kiemelt főhatárrendész, ügyeletes,	körzeti megbízott, vizsgáló, nyomozó, helyszínelő, technikus,	őrparancsnok, szolgálatparancs- nok, csoportparancs-nok

		járőr, járőrtárs, határrendész	főhatárrendész	kiképző	szolgálatparancs- nok-helyettes	
		a besorolási kategóriák fizetési fokozataihoz rendelt rendfokokozatok és a beosztási illetményt meghatározó szorzószámok				
	A	B	C	D	E	F
1.	fizetési fokozat	besorolási kategóriák				
2.		A	B	C	D	E
3.		a besorolási kategóriák fizetési fokozataihoz rendelt rendfokokozatok és a beosztási illetményt meghatározó szorzószámok				
4.	1.	4,7	5,2	X	X	X
5.		őrm.	őrm.	X	X	X
6.	2.	4,9	5,4	5,9	X	X
7.		őrm.	őrm.	tőrm.	X	X
8.	3.	5,1	5,6	6,1	7,1	X
9.		őrm.	őrm.	tőrm.	ftőrm.	X
10.	4.	5,3	5,8	6,3	7,3	7,7
11.		őrm.	tőrm.	tőrm.	ftőrm.	tzls.
12.	5.	5,5	6,0	6,5	7,5	7,9
13.		tőrm.	tőrm.	ftőrm.	zls.	tzls.
14.	6.	5,7	6,2	6,7	7,7	8,1
15.		tőrm.	tőrm.	ftőrm.	zls.	tzls.
16.	7.	5,9	6,4	6,9	7,9	8,3
17.		tőrm.	tőrm.	ftőrm.	tzls.	ftzls.
18.	8.	6,1	6,6	7,1	8,1	8,5
19.		tőrm.	ftőrm.	zls.	tzls.	ftzls.
20.	9.	6,3	6,8	7,3	8,3	8,7
21.		ftőrm.	ftőrm.	zls.	ftzls.	ftzls.
22.	10.	6,5	7,0	7,5	8,5	8,9
23.		ftőrm.	ftőrm.	zls.	ftzls.	ftzls.

A táblázatban alkalmazott rendfokokozati rövidítések:

- a) őrm. – őrmester
- b) tőrm. – törzsőrmester
- c) ftőrm. – főtörzsőrmester
- d) zls. – zászlós

- e) tzls. – törzsászlós
f) ftzls. – főtörzsászlós

Tiszti beosztási osztályba tartozó szolgálati beosztások besorolása az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnél, a büntetés-végrehajtási szervezetnél, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szervnél

fizetési fokozat		besorolási kategóriák				
		A pl. helyi szervnél nyomozótiszt, vizsgálótiszt, technikustiszt, előadó I.	B pl. helyi szervnél főnyomozó, fővizsgáló, főtechnikus, főelőadó	C pl. helyi szervnél kiemelt főnyomozó, kiemelt fővizsgáló, kiemelt főtechnikus, kiemelt főelőadó, csoportvezető, őrsparancsnok- helyettes (alosztály jogállású)	D pl. helyi szervnél szolgálatirányító tiszt, osztályvezető- helyettes, őrsparancsnok- helyettes (osztály jogállású), őrsparancsnok (alosztály jogállású)	E helyi szervnél: nincs pl.: területi szervnél: ügyeletvezető, szolgálatirányító tiszt, osztályvezető- helyettes sajtószóvivő
		a besorolási kategóriák fizetési fokozataihoz rendelt rendfokokozatok és a beosztási illetményt meghatározó szorzószámok				
	A	B	C	D	E	F
1.	fizetési fokozat	besorolási kategóriák				
2.		A	B	C	D	E
3.		a besorolási kategóriák fizetési fokozataihoz rendelt rendfokokozatok és a beosztási illetményt meghatározó szorzószámok				
4.	1.	7,4	8,7	X	X	X
5.		hdgy.	hdgy.	X	X	X
6.	2.	7,7	9	9,8	X	X
7.		hdgy.	hdgy.	fhdgy.	X	X
8.	3.	8	9,3	10,1	10,5	X
9.		hdgy.	hdgy.	fhdgy.	szds.	X
10.	4.	8,3	9,6	10,4	10,8	11,2
11.		hdgy.	hdgy.	fhdgy.	szds.	örgy.
12.	5.	8,6	9,9	10,7	11,1	11,5

13.		hdgy.	fhdgy.	szds.	szds.	örgy.
14.	6.	8,9	10,2	11	11,4	11,8
15.		fhdgy.	fhdgy.	szds.	örgy.	örgy.
16.	7.	9,2	10,5	11,3	11,7	12,1
17.		fhdgy.	fhdgy.	szds.	örgy.	alez.
18.	8.	9,5	10,8	11,6	12	12,4
19.		fhdgy.	szds.	örgy.	alez.	alez.
20.	9.	9,8	11,1	11,9	12,3	12,7
21.		fhdgy.	szds.	örgy.	alez.	alez.
22.	10.	10,1	11,4	12,2	12,6	13
23.		szds.	szds.	örgy.	alez.	alez.

A táblázatban alkalmazott rendfokozati rövidítések:

- a) hdgy. – hadnagy
- b) fhdgy. – főhadnagy
- c) szds. – százados
- d) örgy. – őrnagy
- e) alez. – alezredes

Ellenőrző kérdések:

Ismertesse, milyen rendfokozatokat tölthet be egy városi rendőrkapitányság járőrparancsnoka?

Ismertesse, mennyi idő múlva léphet a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja magasabb fizetési fokozatba!

Ismertesse milyen feltételekkel léphet a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja magasabb rendfokozatba!